

Delovanje učiteljstva z ozirom na socijalnopolitično strujo.

(Predaval pri zborovanji „Savinjskega učiteljskega društva“ Ivan Kramar, učitelj na Vranskem.)

(Dalje.)

Učiteljstvo ne drži rok križem, temveč deluje za kulturni napredek, za prosveto, koristi in blagostanje ljudstva. Mi se namreč privadimo dela v šoli tako, da niti po šoli utrujeni ne moremo mirovati. To je prav, saj smo ustvarjeni za delo in več ko delamo, tem slajšo bomo imeli zavest, da nismo storili le svoje stanovske, temveč, kolikor največ mogoče, tudi svojo človeško dolžnost. Pri delu glejmo največ na to, da ž njim kolikor možno mnogo koristimo stvari sami in posredno s stvarjo tudi šoli in stanu. Ni vse jedno, kako in koliko se dela, ker se v pozitivno ali rodovitno delo kaj rado vmeša negativno ali škodljivo, katero potem škoduje stvari in dotični osebi. Če sploh komu, tako je učitelju najbolj potrebno temeljito preudariti, predno se loti tega ali onega. § 37. šol. zakona pravi: Alle an einer öffentlichen Volksschule provisorisch oder definitiv angestellten Lehrpersonen haben sich jeder Nebenbeschäftigung zu enthalten, welche dem Anstande und der äusseren Ehre ihres Standes widerstreitet oder ihre Zeit auf Kosten der genauen Erfüllung ihres Berufes in Anspruch nimmt, oder die Voraussetzung einer Befangenheit in Ausübung des Lehramtes begründet. Vrhutega je znano, da kar pri družih ni greh in se niti ne zapazi, se šteje nam v smrtni greh in obratno, kar je pri družih imenitna zasluga, je za nas komaj imenovanja vredna malenkost. Pri vseh delih se varujmo najbolj strasti, ker je vsaka strast slepa in je po pregovoru: »srednja pot, najboljša pot«. Naše delovanje bodi dalje odkrito, brez strahu in sebičnosti. Ne usilujmo sicer naših moči tam, kjer ni potrebno in nasprotno, priskočimo z našim delovanjem na pomoč radovoljno povsodi tam, kjer smatramo to za občni blagor potrebno, bodisi končno prav ali ne. Tu naj velja pravilo: »Če gora noče k Mohamedu, mora Mohamed k gori.« Dela je povsodi dovolj, kamorkoli se obrnemo in vsi večji pedagogi so si edini v tem, da učitelj ne le sme, temveč mora delovati ne samo v šoli in za šolo, ampak tudi pri vseh napravah za blagor človeštva. Stari Plato pravi: »Kdor pomaga bližnjemu pomaga tudi samemu sebi«, in res trdosrčen bi moral biti oni, katerega bi ne ganile besede S. Gregorčiča, ki pravi:

»Živeti vrli mož ne sme za sé,
iz bratov sreče njemu sreča klije,
veselje ljudsko njemu v öku sije,
in tuja solza mu meči srcé!«

Tudi prvi in največji naš Učitelj je učil, da moramo ljubiti sobrate in si medsebojno pomagati v vseh stvareh. Li ni ravno učitelja sveta dolžnost, posnemati in ravnati se po teh besedah? Gotovo in nobeden človek nam tega braniti ne more in ne sme.

Izven šole je najhvaležneje delovanje učitelja za gospodarske koristi. Kjer vidi ljudstvo le mali dobiček, tam izginejo pri njem vsi predsodki in prezre v tem slučaju celó morebitne napake učiteljeve. Prilika za to nudi se ne le v šolskih vrtovih, temveč povsodi in to vsakemu učitelju. Bolj kot je učitelj z grešnimi slabostmi obdan, bolj je za njega potrebno, da se potruji koristiti ljudstvu, da se mu

tem raje izpregledajo njegove pege. S snovanjem kmetijskih podružniž, trsnic, drevesnic in gospodarskih zadrug bode učitelj ubožno ljudstvo najbolj prepričal, da ima srce zanj. Marsikaj koristnega se je izumilo in iznašlo, za kar še kmet ne vé. Učitelj lahko pomaga z ustmenim poučevanjem, z razširjanjem kmetijskih knjig in časopisov. V enem okraju prinaša ljudstvu več zaslужka vinoreja, v drugem hmeljarstvo, itd., a skoraj povsodi je silno velike važnosti sadjereja. Kolike koristi je poučevanje o umnej vzgoji sadnih dreves, o dobri vporabi sadja in razširjenju plemenitih sadnih vrst, kaže se povsodi, kjer delujejo za to vneti učitelji. Kmet kmalu uvidi, da učitelj ž njim trpi in se veseli ter vsled tega začne spoštovati in ljubiti učitelja in šolo. Naprav pa, kakor n. pr. konsumna društva, ki množini prav nič ne koristijo, a posameznim škodujejo, ne popošujmo!!

(Dalje prih.)

Dopisi.

Kranjsko.

Iz Postojine. — G. urednik! Menil sem, da se kdo drugi oglasi, a ker se molči, govorim naj jaz. Dne 22. grudnia imeli smo v našem trgu redko slavnost, menda prvo te vrste na Kranjskem. Naš občecislani in ljubljani g. okrajni š. nadzornik Janez Thuma je praznoval ta dan svojo 25-letnico kot okrajni šolski nadzornik. Gotovo redka slavnost; zato se je pa tudi dnevu primerno slavila. Učiteljstvo postojinskega in logaškega okraja je v proslavo dneva priredilo lep časten večer, a dopoldan istega dne so se jubildantu poklonile učiteljske deputacije obeh okrajev ter mu izročile v znamenje spoštovanja in vdanosti dva častna darova: srebrni tintnik in zlato naprsno iglo, okrašeno z dijamantom in rubini. G. Thuma se je — vidno ganjen — toplo zahvalil na lepih besedah govornikov (Zarnik & Turk) kakor tudi na krasnih darovih.

Častni večer se je vršil v hotelu „pri Ribniku“; učiteljstvu se je pridružil tudi postojinski orkester, da i ta počasti jubildanta, ki je njegov predsednik. Prostori so bili kmalu do zadnjega kotička polni. Večera se pa ni udeležilo samo učiteljstvo, marveč vsi sloji občinstva, državni in deželni uradniki, tržani, trgovci i dr., tako, da ste, zagledavši to množico, imeli najboljši dokaz, kako priljubljen je jubildant. Večer se je otvoril s „Thumovo koračnico“, katero je kapelnik Kubista navlašče za ta večer jubildantu na čast zložil.

Ko se je zasluženo ploskanje poleglo, vzdignil se je g. L. Fettich Frankheim, š. vodja v Postojini ter v svojem slavnostnem govoru napil jubildantu kot učitelju, tovarišu in zaslužnemu šolskemu nadzorniku. Že dejstvo samo, da je bil jubildant 5krat zapored imenovan okr. š. nadzornikom, ter zlati zasluženi križec, ki diči njegove prsi, govorita dovolj o njegovih zaslugah; zato noče govornik nadalje o njih govoriti, a pribiti hoče eno in to je dejstvo, da se je za časa jubildantovega nadzorovanja število razredov za 27 pomnožilo; teh 27 razredov je 27 spomenikov, ki bodo še poznim rodovom pričali o delavnosti današnjega slavljence. Kar je pa g. nadzorniku srca učiteljev posebno pridobilo, je pa to, da je vedno težil za tem, da je neizprosno paragraf postave spojil s svojim čutečim srcem, da onega, ki je padel, ni sunil še globokeje, temuč da mu je v bratski ljubezni podal roko ter ga dvignil iz zagate, kamor je zašel. Končal je govornik z željo, da bi nebo slavljence v prid šole, v blagor uč-

teljstva in v veselje vseh, ki njega in katere on ljubi, še mnogo let ohranilo! — G. slavljence je govornika na lepih besedah toplo zahvalil, učiteljstvo zagotovil svoje ljubezni ter izpraznil na zdravje učiteljstva svoj kozarec. Potem so še govorili g. Benedek v imenu logaškega učiteljstva, gospod Skala, g. Vigele i dr. Vse napitnice so bile z burnim ploskanjem sprejete. — Na to se je začela prosta, odkritosrčna zabava, pri koji nam je salonski orkester s svojimi zvonkimi glasovi razveseljeval uho in srce. Omeniti nam je tudi gdč. Juvančič in njenega milega, v srce segajočega petja, ter gg. Pleničarja in Šibenika, ki sta nas s svojim pristnim humorjem in šaljivim predavanjem izborna zabavala. Bodi jima toplja zahvala. Šele proti jutru je bilo lepe zabave, ki ostane gotovo vsem udeležencem v trajnem spominu, — konec.

Slavljenceu je došlo nad sto pismenih in brzojavnih čestitek. *)

Izpod-ških planin. G. urednik! Falbova prerokovanja gredo v klasje. Prerokuje, da bo l. 1902 prav čudno! In pogodil jo je! Posebno tu pri nas, v naših idiličnih planinah, je narava nekako prav „po pustno znorela“. V moji sobici vlada ona blagodejna toplota, ki človeka tako rada zazibava v ono melanholijo, katero vročekrvni Lah „dolce far niente“ imenuje — na oknu te sobice pa cvetó prve oznanjevalke pomladi: telohi, trobentice, zvončki, marjetice, jetrniki in — vijolice, nabrane okrog Sv. Neže v prosti naravi, a zunaj pa „krivec“ vsiplje bele snežinke „kar na debelo“.

L. 1902 obeta torej po Falbovem prerokovanju biti uprav čudovito — in to prerokovanje se čuti vprav mogočno tudi v slovenski — politiki (duhoviti „Slov. List“ bi rekel „politiki“ op. stavca), kajti „Slov. Narod“ je izgubil l. 1902 kar dva mogočna stebra svojega poslopja — peveca Josipa in pesnika Doksova — a „Slovenčev“ „chefredacteur“ je pa pričel konkurirati z onimi znanimi fakirji, ki so se pred nekaj leti kazali v požidovljeni „Budimpešti“, kako znajo „spavati“ kar tri mesece. No, ker sem že ravno pri „Slovencu“, omeniti Vam moram, g. urednik, da temu listu ni nič kaj po volji, ker je „Učit. Tovarš“ nazval v članku „Glumači“ slavnoznanee „Slomškarje“ „plačane akrobate“, „sužnje“, „katoliške glumače“. Istotako se „Slovenec“ huduje nad „Učit. Tovaršem“, češ, „da je toliko — recimo — brezobrazen, da „krščanskim“ učiteljem v „Slomškovi zvezi“ očita, da „nosijo le na jeziku krščansko mišljenje, kakršno je oznanoval naš Odrešenik“. — „Če to ni impertinenca, pa res ne vemo, kaj naj še tako nazivljemo.“ — Tako stoji črno na belem v 20. št. — G. urednik! Kako naj pa imenujemo ono „okrogmetanje“ s „krščansko zavestjo“, s katero se tako radi bahajo naši „vrli Slomškarji“? Če to ni impertinenca najvišje potence, pa res ne vemo, kaj naj še tako nazivljemo.

G. urednik! Še nekaj imam pri srcu. Tržaška „Edinost“ je pa v istini „edina“ v svojem žanru uprav vredna svojega imena. Od novega leta sem postala je jako zanimiv list, kajti priobčuje senzacionalne „članke“ in „notice“. Ako se še prav spominjamo, priobčil je ta list v svoji številki z dne sv. Fabijana in Boštjana ponatis članka iz „Naše Šloge“, ki ga ji je poslal nek (!?) istrski učitelj (?), tičoč se znane afere nadučitelja iz Lanišča. Ta članek nekako spominja na Arhimeda, ki se je jezil nad galskim vojakom, ko mu je prekrižal v pesku narejene kroge.

*) Tudi mi se pridružujemo vsem čestilec ter kličemo g. Jubilantu iz dna srca: Još mnogaja ljeta!

Slovenci smo znani po širnem svetu radi dveh stvarij, prvič radi „ribniške sūhe robe“ in drugič, ker smo Slovenci sami rojeni filologi. Tu na slednjem polju se je pokazala epohalna zvezda na slovanskem jezikoslovnem polju — namreč tam v predalih tržaškega „Novega lista“. Ta nenavadni veleum pojavil se je v 108. št. tega lista v notici „Učit. Tovaršiu v album“, kjer razlaga svojim vernim a redkim bralcem, da pomenja beseda „Amikovec — (tepec)“. — Torej so oni, ki pišejo in zalagajo „Novi list“ s svojimi duševnimi proizvodi po najnovejši njegovi razlagi sami — „tepci“. Tudi napredek!

G. urednik! Iz jako zanesljivega vira sem zvedel, da namerava „Slomškova zveza“ izdati podroben učni načrt za ljudsko šolstvo po zahtevah „krščansko mislečega učiteljstva“ in dne 29. svečana t. l. zagleda „Abecednik“ za te preosnovane šole beli dan.

Prosim Vas torej, g. urednik, da mi ga takoj pošljete, kakor hitro izide, ker ga jako težko pričakuje Vaš stari

Radovednež.

Štajersko

Zloba klerikalizma. S komurkoli je prišel tukajšnji župnik, veleč. g. Franc Časl v dotiko, najsi je bil dotičnik priprost človek ali duhovnik, učitelj, odvetnik, uradnik itd., če je tako nanese, je vsakomu govoril o meni tako prepričevalno zaničljivo da so mu, oziraje se na njegovo duhovniško veljavo, vsi verjeli. Nekoliko njegovega opravljivega govorenja mi je bilo prišlo sčasoma do sluha. Ker je njegov opravljivi jezik segal na blizu in daleč okoli, sem primoran v lastno ohrambo stopiti v javnost s sledečim pojasnilom in prošnjo:

1. Zavoljo častikraje med prebivalstvom v Št. Lenartu sem bil župnika g. Časla že v letu 1899., kmalu po njegovem tukajšnjem nameščenju, sodnijsko preganjal. Toda pri glavni obravnavi dne 7. gradna 1899. sem se na njegovo željo v svoji miroljubnosti, posebno pa z ozirom na dober zgled spravljivosti in z ozirom na šolo in družabne razmere v Št. Lenartu, glasom sodnega zapisnika z njim pobotal; kajti poravnal je takoj vse tožne troške in mi je v sodnem zapisniku obljubil, da hoče z menoj zanaprej v miru živeti ter niti skrivno niti očitno proti meni agitovati. Pri ti priložnosti mu je takratni kazenski sodnik g. dr. Wagner priporočal, naj v jedni prihodnjih nedelj pridiguje ljudem o ljubezni do bližnjega in o kristijanski spravljivosti, kar je gosp. Časl rad obljubil — storiti.

2. Svoje obljube pa g. Časl ni izpolnil. Pridigal ni ničesar o ljubezni do bližnjega itd. Še več! Pismeno obljubo je prelomil. Ni še minul dober mesec, je že šolske zadeve uporabljal v skrito in javno agitacijo zoper mene. Razlagal je ljudem, da imam jaz večjo plačo, nego on, da se nikjer učitelju tako dobro ne godi, da ni pri nobeni šoli tako velikega šolskega vrta, da tukajšnji vrt in sadonosnik ne pripada meni; zato bi se mi oboje lahko odvzelo, skliceval se je celo na šolsko postavo, katero si je narobe razlagal. Učil je, da ni neobhodno potrebno, otroke vsak dan v šolo pošiljati, da bodo vsejedno lahko v nebesa prišli, da to le učiteljstvo dela, če morajo otroci vsak dan v šolo, da učiteljstvu ni treba šolskih zamud vsak dan zapisovati, da ni pri nobeni drugi šoli toliko opominov, šolskih glob, troškov itd., kakor v Št. Lenartu, vsega tega je krivo le učiteljstvo. Če bi se mi šolski vrt in sadonosnik odzel, bi se baje s čistim dobičkom lahko poravnali tekoči šolski troški itd. Obljuboval je ljudem,

da se opominski listi in šolske globe, katerih je bilo razmera malo, dajo odpraviti, da ne bode več treba otrok redno v šolo pošiljati itd.

Ljudem so začela rasti ušesa, dvomili so nad postavo in mojo poštenostjo, zgubljal sem pod seboj trdna tla, na katerih sem 7 let pošteno stal. „Mora biti že res, kar nam g. fajmojster razlagajo! Pri šoli se mora zanaprej vse drugače delati in gospodariti, učitelj je dozdej z nami po svoje ravnal!“ so dejali neuki in lahkoverni ljudje. V najlepših upih so izvolili g. Časla načelnikom krajnega šolskega sveta, do katere časti si je na preračunjeno zviti način, na račun šole in učiteljstva prikrčil pot.

Gosp. Časl je kot načelnik krajnega šolskega sveta sčasoma res odpravil opominske liste, sam je naročal ljudem, da ni treba otrok v šolo pošiljati; da bi ljudi še bolj od šole odvrčal, je celo s prižnice brez vzroka oznanil, da tudi on ne pojde več v šolo veronauka poučevati.

Ker sem po postavi kot šolski vodja odgovoren za stanje šole, sem bil primoran storiti potrebne korake. Šolske oblasti so župniku Časlu zažugale visoko globo, če ne bode šolskih zamud po postavi obravnaval, t. j. opominskih listov dopušljal, pozneje smo mnogo ljudi kaznovali z občutnimi globami, katerih je bilo zdaj 50krat več nego prej, in vis. čast. knezoškofijski konzistorij v Mariboru je župniku Časlu s svojim ukazom z dne 22. marca 1901 št. 1345 zaukazal veronauk v šoli poučevati.

3. Vkljub mojemu svarilu, da si bodem svoje pravice sodnijsko varoval, mi je g. Časl kot načelnik krajnega šolskega sveta odvezel šolski vrt in sadonosnik ter dal oboje v najem. Prepirala sva se do kasacijskega dvora na Dunaju za načelo, ali naj sodnija ali šolske oblasti o tem sodijo. Zmagalo je v vseh inštancah moje mnenje. Pravda se je torej začela pri sodišču od začetka. Tu je igral župnik Časl žalostno ulogo nepoštenjaka, delal je na to, da bi se moja pogodba s krajnim šolskim svetom utajila, ko to ni šlo, da bi se za neveljavno proglasila, tudi to ni šlo. Izgubil je pravdo pri okrajnem sodišču.

Kot zmagovalec sem se podal v spremstvu jedne priče k njemu v farovž ponujat spravo in mir z obljubo, da se mu hočem v enem letu umakniti od tod, dotlej si pa naj bodeva dobra sosedata, skliceval sem se na dejstvo, da dajeva s preprirom prebivalstvu, posebno mladini slab izgled. V zadevi vrta sem ga prosil, naj skliče nemudoma sejo krajnega šolskega sveta, da poravnamo odškodnino z dobra. Toda oznanjevalec Izveličarjevih besed „Mir vam bodi!“ si je najprej izvolil jeden teden v premislek, potem pa je spravo odklonil. Ni hotel sklicati nobene seje, vložil je na svojo roko priziv na okrožno sodišče, kjer je bil krajni šolski svet drugič obsojen, ki je moral plačati odškodnino in druge pravdne stroške v skupnem znesku 381 K.

Nato se je po moji inicijativi oglasila tukajšnja politična občina Jurklošter s pritožbo na okrajni šolski svet, da ti stroški ne smejo zadesi krajnega šolskega sveta, oziroma občine, ker se je načelnik Časl dal brez sejinega sklepa od mene tožiti, in ker je vlagal vse prizive na svojo roko. Okrajni šolski svet je sklenil, da mora vse te stroške poravnati župnik Časl sam.

Priobčujem to zadevo, naj se krajni šolski sveti ne dajo zapeljati od nasprotnikov šole v pravde zavoljo šolskih vrtov; kajti ti so po postavi določeni deloma za učne namene, deloma za kuhinjske potrebe šolskega vodje.

4. Ko načelnik krajnega šolskega sveta me je župnik Časl pri šolskih oblastih črnil. Tiral sem ga zopet k sodišču. Pri glavni obravnavi dne 16. maja 1900 pa sem se na silno pri-govarjanje sodnega pristava, g. dr. Reiserja in na župnikove obljube z njim zopet pobotal proti temu, da je g. Časl poravnal vse sodne stroške in mi izročil v roke pri sodišču spisano častno izjavo, v kateri obžaluje svoje postopanje in obljubuje tudi šolskemu vodstvu v prihodnje nobenih ovir ne delati. Mislil sem, da sem sedaj vendar dosegel za sebe in šolo mir, a varal sem se. Gospod Časl je delal odslej še večji nemir in ovire. Ljudem je razlagal, da jaz pri sodniji vse tožbe izgubim in se je celo s prižnice pobahal, da je moral že večkrat k sodniji hoditi, pa še nobenkrat se ni bolj učen v Št. Lenart vrnil. Vsled tega se je po tukajšnji in sosednjih farah krivo govorilo: „učitelj izgubi vsako tožbo proti župniku!“

Gotovo izvenredna predrznost, izročiti pri sodniji lastno-ročno podpisano častno izjavo, za hrbtom pa razglasiti, da je tožnik tožbo izgubil. On se je zanašal z gotovostjo, da morajo ljudje njemu, duhovniku, verjeti tudi laž.

5. Župnik Časl me je vkljub temu pri šolskih oblastih iznova na vse mogoče načine črnil. Hajd zopet k sodišču z njim! Takrat mi pa šolske oblasti niso hotele izročiti Časlovih ovadb v sodnijsko rabo. Župnik Časl se je bil vsled tega pri sodišču izjavil, da ne da na nobeno vprašanje odgovora, češ, njegove ovadbe so postale uradna tajnost. Sodni pristav je temu pritrdil, slično se je izrazil vis. e. kr. dež. šol. svet v Gradcu. Vkljub temu sta sodni pristav g. dr. Reiser in župnik g. Časl v jednomer silila, naj odtegnem tožbo in se s Časlom iznova pobotam. Toženeec je bil takoj pripravljen, plačati vse tožne stroške in mi izdati pismeno častno izjavo, kar sem jaz odločno odklonil, rekoč: „Gospod kazenski sodnik, ne dam se več varati, župnik Časl mi ne more dati nobene častne izjave; kajti on me je že dvakrat na ta način osleparil; on je človek brez čuta časti, velik lažnjivec, ovaduh, nepoštenjak itd. in torej ne morem ponujenega pobotauja sprejeti.“ Ob jednom sem proglasil, da se obrnem v dosego Časlovih ovadb na vis. e. kr. naučno ministrstvo, vsled česar sedaj tožba miruje za nedoločen čas. Župnik Časl je hotel z lažjo izpodkopati mojo eksistenco ter doseči mojo kazensko premeščenjuje. Preiskave so izpadle meni v korist. Naučno ministrstvo je že meseca kimoveca 1901 razsodilo, da ni vzroka, me kazenskim potom predstaviti. Če se smem na zasebna poročila in Dunaja zaneesti, je ministrstvo moji prošnji v zadevi izročitve Časlovih ovadb ngodilo in se bode torej zaostali račun vendar pri sodišču sklepal.

6. Radi mnogegega zla je moral župnik Časl na migljelj knezoškofijskega konzistorija, oziroma knezoškofa, odložiti načelništvo, pisarijo krajnega šolskega sveta pa si je pridržal; zato je pa on izposloval, da so izvolili mesto njega njegovega slamnatega moža Jožefa Deželaka načelnikom. Za njegovim hrbtom je odslej delal še z večjim pritiskom in je pošiljal tega po kostanj v razpilhano žerjavico. Možja je tako daleč zlorabil, da ga je spravil v zapor. Župnik sam je ušel kazni s tem, ker se je dokazalo, da je neko ovadbo mesto njega iz previdnosti pisal njegov stričnik komij Časl, ki pride pogosto, osobito kadar je brez službe, v Št. Lenart.

Nadalje sta bila oba, župnik g. Časl in načelnik Deželak, dne 12. vinotoka 1901 pri okrožnem sodišču v Celju obsojena vsak na 50 K globe in v plačilo skupnih stroškov, ki so se naračunali do blizu 300 K, ker sta me v neki novi ovadbi po krivem sumničila. Tudi to svojo ovadbo je župnik Časl zlorabil proti meni, govoreč v Št. Lenartu in v Laškem trgu

neresnico, da sem bil baje tudi jaz ž njim vred obsojen na 100 K globe.

7. Da bi v prihodnje odvezel župniku Časlu priložnost do krivih ovadb in si prihranil neprestane tožbe, sem se obrnil na vis. čast. knezoškofijski konzistorij s posebno prošnjo, v kateri sem opisal njegov nepošteni nagon in vse zlo, ki je izhajalo iz njegovega peresa, naj se mu zaukaže pisarijo krajnega šolskega sveta, katero opravlja za 50 K, odložiti. Visoki čast. knezoškofijski konzistorij v Mariboru mi je s svojim dopisom z dne 18. grudna 1901, št. 4051 naznanil, da bože župnik Časl imenovani posel odložil.

Živel sem v Št. Lenartu sedem let v miru in lepi zastopnosti za blagor izročene mi mladine. Župnik Časl pa je kmalu po svojem prihodu l. 1899. začel sejati seme prepira pa sovraštva in je ljudi navdihoval z nasprotstvom do šole. Korak za korakom je izzval take razmere, da je postalo več ljudi žrtev trimesečnega, 10, 8, 7, 6, 5, 4, 3 in dvadnevne zapora, provzročil je ljudem mnogo gmotne škode, vselej je kazal s prstom na druge, delajoč sam sebe lepega. Podoben je tistemu tatu, ki je med množico bežaje kričal: Držite ga, držite, tata lovim!

Ker župnik Časl še sedaj po obsodbi in različnih udarcih ne neha govoriti nerresnice, ker niti sodnijska obsodba nanj poboljšljivo ne vpliva in ker se ne maram za vsako njegovo opravlanje tožiti, pribežim s tem naznanilom in pojasnilom v javnost ter prosim vse znane in neznanе tovariše gg. učitelje, učiteljice, duhovnike, razumništvo v Laškem trgu in drugod kakor tudi prebivalstvo v Št. Lenartu, naj g. Časlu ničesar ne veruje, karkoli govori o meni ali o šolskih zadevah.

Koliko je njegovemu govorjenju verjeti, kaže tudi njegovo smešno besedičenje, da bo postal profesor, dekan, korar škofovega kapitlja; dekletom je dal kot kaplan nmeti, da postane še celo škof.

Št. Lenart nad Laškim trgom.

Radoslav Knaflič

— nadučitelj.

Popravek. Z ozirom na članek „Zmes“, priobčen v 4. št. „Uč. Tovariša“, kjer se nahaja med udeleženci 1. občnega zbora „Slomškove zveze“ tudi moje ime, prosim, da sprejme sl. uredništvo v prih. št. „Uč. Tov.“ sledeči popravek:

1. Ni res, da bi se bil podpisaneec udeležil prvega občnega zbora „Slomškove zveze“, ker ga že od onega časa, ko se je vršil prvi občni zbor „Šolske Matice“ (torej od l. 1900.) ni bilo v Ljubljani.*)

2. Ni res, da sem obljubil gdč. Štupici, da ji hočem pri snovanju Slomškove podružnice za Štajersko pomagati, ker me dot. gospodična za to niti prosila ni.

3. Ni res, da sem podpisaneec iztopil iz ormoškega učiteljskega društva, ker mi izid odboro ve volitve ni ugajal; vzrok izstopu je bil drug in si ga bodem dovolil v kratkem na drugem mestu pojasniti.**)

V Središču, 3. februarja 1902.

Z odličnim spoštovanjem

Anton Kosi.

*) Obžalujemo, da je bil naš dopisnik napačno obveščen. Ker ni namen našega sodelavca in tudi naš ne, delati komu krivico, zato drage volje objavljamo ta popravek.

Uredn.

**) Izstopa iz okrajnega učiteljskega društva pa nikakor ne moremo odobravati. Čitajte, kaj piše g. Ivan Kramar v 4. številki našega lista o učiteljskih društvih. Učitelj, ki trdi, da je napreden, pa iz kateregakoli vzroka ni ud okrajnega učiteljskega društva, ali pa, kdor ne podpira — gmotno ali duševno — naprednih, za ugled in pravice učiteljskega stanu se borečih učiteljskih listov, ta pač ni učitelj s srcem, ampak le učitelj z imenom, kateri pač gleda, da vsakega prvega vleče svojo plačo!

Uredn.

Društveni vestnik.

Štajersko.

Šetnlenartsko okrajno učiteljsko društvo je zborovalo 5. prosinca t. l. z obilnim dnevnim redom. G. predsednik Jos. Mavrič pozdravi obilne navzoče najsrčneje, želeč vsem srečno in veselo „Novo leto 1902“, otvorivši s tem zborovanje ter prosil poročevalca g. Jos. Klemenčiča za podavanje „o preosnovi naših ljudskih šol“, katero je bilo dobro sestavljeno, ustrezajoč vsestranskim zahtevam. Poročevalce obljubi vposlati poročilo „Popotniku“ v ponatis.

Drugi poročevalce, g. Jos. Čuček, obravnava novo metodo o odpravi jecljanja, po kateri uči slavni profesor Leon Berquand na Dunaju. Njegovo poročilo je bilo istotako izborna; poslušalce je tesno vezal v okviru svojega podavanja ter je obljubil prihodujič z jecljajočimi otroci dejansko nastopiti.

Vsem, ki se količkaj zanimajo za to metodo, oziroma da bi jo lahko izkoristili, jo toplo priporočamo; naslov knjižici: „Methodische Übungen zur Beseitigung des Stotterns nach der Methode des Professors Leon Berquand.“

Po raznih poročilih društvenih odbornikov se vzame njih hvalevredno delovanje na znanje in društveniki jim izkažejo svojo hvaležnost in priznanje pri volitvi z enoglasno potrditvijo dosedanega odbora.

G. predsednik, zahvaljujoč se za 13kratno izvolitev, povdarja svojo ljubezen za društveno delovanje, ker avidi v njem pravo medsebojno prijateljstvo in slogu.

Naše društvo je tudi sklenilo, prositi slavni okrajni šolski svet v Št. Lenartu v Sl. gor., naj on blagovoli vložiti prošnjo e. kr. naučnemu ministerstvu za aprobacijo Lavtarjevih računice za ljudske šole, s katerimi se veliko lože poučuje in sicer vsled njene izvrstne metode.

Društva! na noge, storite enako!

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj si je pri glavnem zborovanju za leto 1902. izvolilo nastopni odbor Armin Gradišnik — Celje, predsednik; Franjo Krajnc — Celje, predsednika namestnik; Ivan Kvac — Šmartin v R. d., tajnik; Lovro Šah — Teharje, blagajnik; Franjo Voglar — Celje, arhivar; Rajko Vrečer — Št. Peter v S. d., pevovodja; Zinka Kovačič — Petrovče in Janko Stukelj — Fraukolovo, odbornika.

Književnost in umetnost.

Knjižnica za mladino. Urejuje Engelbert Gangl. Izdaja A. Gabršček v Gorici. Knjiga 25. Izhaja vsake tri mesece. Vseletna naročnina 3 K 20 h. Po presledku petih let je začela „Knjižnica za mladino“ izhajati iznova. Mi jo pozdravljamo, saj dobrega in plemenitizabavnega gradiva in berila naši mladini primanjkuje še vedno. Šolske knjižnice so še jako revne, in učitelji glede dobrih mladinskih knjig vedno v zadregi. Zato pa je dolžnost krajnih šolskih svetov, da podpirajo z obilnimi naročili to lepo knjižnico. Urednik je sam učitelj in tudi „Zvončkov“ urejevalec, takisto je založnik kot bivši učitelj jamstvo, da bo vsebina „Knjižnice“ vedno najprimernejša in najboljša. Ta zvezek prinaša gradivo v vezani in nevezani besedi, in sicer izvorno in prevedeno. Tu so pesmice Marice Strnadove, kratke povesti Jadwige, pesmi Frana Žgurja, povest E. Krásnohorske, pesmi Engelberta Gangla in Solojeve črtice iz življenja cesarja Jožefa II. Knjiga obsega 214 str. ter je bogata in lepa po vsebini. Dolžnost narodnih krogov, zlasti učiteljstva je, da se za to knjižico živo zanimajo! 25 zvezek velja 1 K. Nobene šole na Slovenskem bi ne smelo biti brez te lepe „Knjižnice“ in sicer na toliko izvodov bi morala biti naročena vsaka šola, kolikor razredov ima.

neresnico, da sem bil baje tudi jaz ž njim vred obsojen na 100 K globe.

7. Da bi v prihodnje odvezel župniku Časlu priložnost do krivih ovadb in si prihranil neprestane tožbe, sem se obrnil na vis. čast. knezoškofijski konzistorij s posebno prošnjo, v kateri sem opisal njegov nepošteni nagon in vse zlo, ki je izhajalo iz njegovega peresa, naj se mu zaukaže pisarijo krajnega šolskega sveta, katero opravlja za 50 K, odložiti. Visoki čast. knezoškofijski konzistorij v Mariboru mi je s svojim dopisom z dne 18. grudna 1901, št. 4051 naznanil, da bože župnik Časl imenovani posel odložil.

Živel sem v Št. Lenartu sedem let v miru in lepi zastopnosti za blagor izročene mi mladine. Župnik Časl pa je kmalu po svojem prihodu l. 1899. začel sejati seme prepira pa sovraštva in je ljudi navdihoval z nasprotstvom do šole. Korak za korakom je izzval take razmere, da je postalo več ljudi žrtev trimesečnega, 10, 8, 7, 6, 5, 4, 3 in dvadnevne zapora, provzročil je ljudem mnogo gmotne škode, vselej je kazal s prstom na druge, delajoč sam sebe lepega. Podoben je tistemu tatu, ki je med množico bežaje kričal: Držite ga, držite, tata lovim!

Ker župnik Časl še sedaj po obsodbi in različnih udarcih ne neha govoriti nerresnice, ker niti sodnijska obsodba nanj poboljšljivo ne vpliva in ker se ne maram za vsako njegovo opravljanje tožiti, pribežim s tem naznanilom in pojasnilom v javnost ter prosim vse znane in neznanе tovariše gg. učitelje, učiteljice, duhovnike, razumništvo v Laškem trgu in drugod kakor tudi prebivalstvo v Št. Lenartu, naj g. Časlu ničesar ne veruje, karkoli govori o meni ali o šolskih zadevah.

Koliko je njegovemu govorjenju verjeti, kaže tudi njegovo smešno besedičenje, da bo postal profesor, dekan, korar škofovega kapitlja; dekletom je dal kot kaplan nmeti, da postane še celo škof.

Št. Lenart nad Laškim trgom.

Radoslav Knaflič

— nadučitelj.

Popravek. Z ozirom na članek „Zmes“, priobčen v 4. št. „Uč. Tovariša“, kjer se nahaja med udeleženci 1. občnega zbora „Slomškove zveze“ tudi moje ime, prosim, da sprejme sl. uredništvo v prih. št. „Uč. Tov.“ sledeči popravek:

1. Ni res, da bi se bil podpisalec udeležil prvega občnega zbora „Slomškove zveze“, ker ga že od onega časa, ko se je vršil prvi občni zbor „Šolske Matice“ (torej od l. 1900.) ni bilo v Ljubljani.*)

2. Ni res, da sem obljubil gdč. Štupici, da ji hočem pri snovanju Slomškove podružnice za Štajersko pomagati, ker me dot. gospodična za to niti prosila ni.

3. Ni res, da sem podpisalec iztopil iz ormoškega učiteljskega društva, ker mi izid odboro ve volitve ni ugajal; vzrok izstopu je bil drug in si ga bodem dovolil v kratkem na drugem mestu pojasniti.**)

V Središču, 3. februarja 1902.

Z odličnim spoštovanjem

Anton Kosi.

*) Obžalujemo, da je bil naš dopisnik napačno obveščen. Ker ni namen našega sodelavca in tudi naš ne, delati komu krivico, zato drage volje objavljamo ta popravek.

Uredn.

**) Izstopa iz okrajnega učiteljskega društva pa nikakor ne moremo odobravati. Čitajte, kaj piše g. Ivan Kramar v 4. številki našega lista o učiteljskih društvih. Učitelj, ki trdi, da je napreden, pa iz kateregakoli vzroka ni ud okrajnega učiteljskega društva, ali pa, kdor ne podpira — gmotno ali duševno — naprednih, za ugled in pravice učiteljskega stanu se borečih učiteljskih listov, ta pač ni učitelj s srcem, ampak le učitelj z imenom, kateri pač gleda, da vsakega prvega vleče svojo plačo!

Uredn.

Društveni vestnik.

Štajersko.

Šetnlenartsko okrajno učiteljsko društvo je zborovalo 5. prosinca t. l. z obilnim dnevnim redom. G. predsednik Jos. Mavrič pozdravi obilne navzoče najsrčneje, želeč vsem srečno in veselo „Novo leto 1902“, otvorivši s tem zborovanje ter prosil poročevalca g. Jos. Klemenčiča za podavanje „o preosnovi naših ljudskih šol“, katero je bilo dobro sestavljeno, ustrezajoč vsestranskim zahtevam. Poročevalec obljubi vposlati poročilo „Popotniku“ v ponatis.

Drugi poročevalec, g. Jos. Čuček, obravnava novo metodo o odpravi jecljanja, po kateri uči slavni profesor Leon Berquand na Dunaju. Njegovo poročilo je bilo istotako izborna; poslušalce je tesno vezal v okviru svojega podavanja ter je obljubil prihodujič z jecljajočimi otroci dejansko nastopiti.

Vsem, ki se količkaj zanimajo za to metodo, oziroma da bi jo lahko izkoristili, jo toplo priporočamo; naslov knjižici: „Methodische Übungen zur Beseitigung des Stotterns nach der Methode des Professors Leon Berquand.“

Po raznih poročilih društvenih odbornikov se vzame njih hvalevredno delovanje na znanje in društveniki jim izkažejo svojo hvaležnost in priznanje pri volitvi z enoglasno potrditvijo dosedanega odbora.

G. predsednik, zahvaljujoč se za 13kratno izvolitev, povdarja svojo ljubezen za društveno delovanje, ker avidi v njem pravo medsebojno prijateljstvo in slogu.

Naše društvo je tudi sklenilo, prositi slavni okrajni šolski svet v Št. Lenartu v Sl. gor., naj on blagovoli vložiti prošnjo e. kr. naučnemu ministerstvu za aprobacijo Lavtarjevih računice za ljudske šole, s katerimi se veliko lože poučuje in sicer vsled njene izvrstne metode.

Društva! na noge, storite enako!

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj si je pri glavnem zborovanju za leto 1902. izvolilo nastopni odbor Armin Gradišnik — Celje, predsednik; Franjo Krajnc — Celje, predsednika namestnik; Ivan Kvac — Šmartin v R. d., tajnik; Lovro Šah — Teharje, blagajnik; Franjo Voglar — Celje, arhivar; Rajko Vrečer — Št. Peter v S. d., pevovodja; Zinka Kovačič — Petrovče in Janko Stukelj — Fraukolovo, odbornika.

Književnost in umetnost.

Knjižnica za mladino. Urejuje Engelbert Gangl. Izdaja A. Gabršček v Gorici. Knjiga 25. Izhaja vsake tri mesece. Vseletna naročnina 3 K 20 h. Po presledku petih let je začela „Knjižnica za mladino“ izhajati iznova. Mi jo pozdravljamo, saj dobrega in plemenitizabavnega gradiva in berila naši mladini primanjkuje še vedno. Šolske knjižnice so še jako revne, in učitelji glede dobrih mladinskih knjig vedno v zadregi. Zato pa je dolžnost krajnih šolskih svetov, da podpirajo z obilnimi naročili to lepo knjižnico. Urednik je sam učitelj in tudi „Zvonček“ urejevalec, takisto je založnik kot bivši učitelj jamstvo, da bo vsebina „Knjižnice“ vedno najprimernejša in najboljša. Ta zvezek prinaša gradivo v vezani in nevezani besedi, in sicer izvorno in prevedeno. Tu so pesmice Marice Strnadove, kratke povesti Jadwige, pesmi Frana Žgurja, povest E. Krásnohorske, pesmi Engelberta Gangla in Solojeve črtice iz življenja cesarja Jožefa II. Knjiga obsega 214 str. ter je bogata in lepa po vsebini. Dolžnost narodnih krogov, zlasti učiteljstva je, da se za to knjižico živo zanimajo! 25 zvezek velja 1 K. Nobene šole na Slovenskem bi ne smelo biti brez te lepe „Knjižnice“ in sicer na toliko izvodov bi morala biti naročena vsaka šola, kolikor razredov ima.

Vabilo k družbi sv. Mohorja. Za Mohorjevo družbo sta pač zimski in jesenski čas najbolj imenitna, ker oba sta ji čas žetve. V zimskih mesecih sprejema družba svoje ude in njih letne doneske, in čim več jih je, tem večje je tudi njeno veselje. Jeseni pa družba svojim udom pošilja novo duševno hrano, šestero lepih knjig. Če gre torej vse po sreči, veseli se najprej družba družbenikov, pozneje pa družbeniki družbe!

Naj bi nam tudi letošnje leto prineslo prav veliko takega medsebojnega veselja! Zato pa se obračamo do dragih rojakov z zopetno prošnjo: Pridružite se naši res vse-slovenski družbi, da se nas zbere zopet prav častno število pod varstvom naših varuhov, svetega Mohorja in Fortunata! Vsak Slovenec, vsaka Slovenka šteje si v sveto dolžnost, da je sam ud Mohorjeve družbe, in da ji s prijaznim opominom in vabilom pridobi še novih udov! — Posebno prosimo častite naše poverjenike, da ob vsaki ugodni priliki, v cerkvi kakor zunaj nje, zopet zastavijo svojo zgovorno besedo za našo družbo, in tako čim več svojih vernikov privabijo k nji. Na potrebo, veliki pomen in mnoge koristi družbe sv. Mohorja in njenih knjig nam na tem mestu pač ni treba iznova opozarjati. Naznanjamo samo, da družba svojim udom letos poda sledeči književni dar:

1. „Zgodbe sv. pisma“. 9. snopič. Za dr. Lampetom nadaljuje dr. J. Ev. Krek. — Celotnih „Zgodb sv. pisma“, — te „knjige vseh knjig“, bi pač ne smelo manjkati v nobeni slovenski hiši! S tem snopičem končajo zgodbe stare zaveze. Obsega ta del prekrasne in krepke nauke iz knjige Jezusa Siraha in Modrosti ter makabejski knjigi. — Naj nam baš „Zgodbe“ ohranijo stare ude, da dobé celotno knjigo v roke.

2. „Slava Gospodu!“ Molitvenik. — Mnogokrat se nam je izrekla želja, naj izda Mohorjeva družba molitvenik s prav razločnim in velikim tiskom. Vstregli smo tej želji in letos podamo Mohorjanom molitvenik, s katerim bodo gotovo zadovoljni. Črke so velike, tisk lep in papir trden, da mora zadovoljiti vsakogar! Slovenci! Za 2 kroni dobite lep molitvenik, ki bi sam pri knjigotržcih stal toliko ali še več, povrh pa še 5 drugih knjig! Sezite po takem daru in zato ne zamudite, pristopiti družbi! — Molitvenik „Slava Gospodu“ se bo dobival tudi vezan in sicer: v platnu z rdečo obrezo po 60 vin. (30 krajcarjev), v usnju z zlato obrezo po 1 krono 20 vin. (60 kr.). — Cenjene ude prosimo, da naročujejo samo te in ne drugih vezav, da se delo v knjigoveznici in pri razpošiljanju preveč ne obtežkoči.

3. „Poljedelstvo“. II. del. Posebno poljedelstvo. Spisal Viljem Rohman. — Obsega nauke, kako treba paziti na gnoj, semena, razne rastline imenitne za poljedelca. Knjiga se ozira na naše domače razmere in slovenski poljedelci naj nikar ne zamude, omisliti si jo!

4. „Zimski večeri“. Za odraslo mladino spisal prof. Jož. Stritar. — Ta pisatelj je dobro znan našim bralcem že po prejšnjih knjigah „Pod lipo“ in „Jagode“. V tej knjigi je zbral zopet lep šopek pesmij, „drobnic“, t. j. tehtnih izrekov, mičnih basnij, prizorov, povestic itd. — sploh blaga, ki je pripravno zlasti ob zimskih večerih kratkočasiti mlado in staro.

5. „Veliki trgovec“. Spisal je to zanimivo povest Engelbert Gangl in izide kot 54. zvezek „Slovenskih Večernic“. — S to knjigo ustrezemo tolikokrat izrečeni želji po daljših povestih.

6. „Koledar“ za l. 1903. — Koledarja potrebje pač vsakdo; tako primerne in združenega z drugimi knjigami na Slovenskem ne dobiš. Tajnik se bo potrudil, da bode vschina kolikor mogoče raznovrstna in vabljiva.

Tak je naš književni dar; koristno se družbi s prijetnim, pouk z zabavo in vsak ud najde v knjigah „svoj del“, nekaj, kar ga posebno mika in vleče! Slovenci, na Vas je, da naše knjige romajo v čim največjem številu med naš narod, da se naša družba razširi povsod! — Gg. poverjenike še posebej prosimo, da tudi letos trudoljubivo nabirajo širom domovine raztresena krdela Mohorjanov in jih vpisujejo v našo družbo. Nabiralne pole z denarjem naj se odboru

dopošiljajo do dne 5. marca. Mnogo truda, sitnostij in nepotrebnih stroškov povzročajo nam tisti, ki nam ne dopošljejo ob pravem času udine!

Posamezne ude in take kraje, ki nimajo 15 udov, pa prijazno opozarjamo, da morajo po družbenih pravilih letnini (2 kroni) dodati še 40 vinarjev za upravne stroške, namreč za zavoj, spremnico s kolekom, delo itd. Seveda morajo poštino, ki znaša veliko več, še sami plačati.

Mili Bog naj blagoslovi naše delo in geslo za Mohorjevo družbo bodi: „Ne nazaj in navzdol, marveč vselej naprej in navzgor!“

V Celovcu, dne 28. prosinca 1902.

Odbor.

Vestnik.

Učiteljski konvikt. Zapuščina r. Neže Bolke 360 K; g. Fran Potokar, nadučitelj v Št. Lorencu, nabral 14 K povodom praznovanja 60letnice velezaslužnega župana v Dragi g. Pavla Turka; g. ravnatelj Andrej Žumer, c. kr. okrajni šolski nadzornik v Kranju, 6 K.

Odlikovanje. Naučno ministrstvo je podelilo nadučitelju na II. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani g. Frančišku Raktelju v priznanje mnogoletnega uspešnega delovanja naslov šolskega ravnatelja. — Prav od sreča čestitamo!

Regulacija učiteljskih plač. Letos se bodo učiteljske plače na Moravskem zopet regulovale. Deželno učiteljsko društvo je vložilo v ta namen na deželni zbor to-le peticijo: 1.) Za stalno nameščenje takaj po izpitu učne usposobljenosti. 2.) Za pripoznanje osebnih doklad vsem učiteljem, ki po dvajsetletnem službovanju niso dobili voditeljske službe. 3.) Za vštavanje vseh službenih let. 4.) Za enake plače, kakršne imajo državni uradniki zadnjih štirih plačilnih razredov.

Iz proračunskega odseka. Razprave v proračunskem odseku glede naučnega ministrstva so postale zadnje dni jako burne. Nemci, ki bi hoteli zase vse, a ne privoščijo Slovonom ničesar, so začeli strastno rogoviliti proti nekaterim postavkam za slovenske srednje šole, katere hočejo po vsej sili onemogočiti. Ker pa vlada ve, da se hočejo Slovani odločno postaviti po robu nemškemu nasilstvu, skuša Nemce pregovoriti, da bi nekoliko popustili od svojih zahtev, a brez uspeha. Glavne točke, katerim se Nemci ustavljajo, so postavke za slovensko nižjo gimnazijo v Celju, za gimnaziji v Opavi in v Tešinu in pa za češko vseučilišče v Brnu. Pripravljene pa so Nemci glasovati za poljsko gimnazijo v Tešinu, ako bi hoteli Poljaki glasovati proti celjski gimnaziji. Poslanec Stürgkh je zahteval, da se nemško-slovenske razrede v Celju razpusti, zato pa naj se ustanovi samostojna spodnja gimnazija v Mariboru, češka državna gimnazija v Tropavi pa naj se prestavi v kako češko mesto na Šleskem. V proračunskem odseku glede celjskih slovenskih vsporednic odloči neznatna večina. V slučaju, da par poslancev ne bo pri glasovanju, prodere nemški predlog s 23 proti 21 glasovom.*) Nemci niso gotovi, da prodero. Glede hrvaške gimnazije v Pazinu bodo Nemci podpirali Lahe.

Obletnica smrti nadvojvode cesarjeviča Rudolfa. V četrtek 30. m. m. ob obletnici smrti cesarjeviča Rudolfa, je Nj. Velič. cesar obiskal žrd pod cerkvijo oo. kapucinov na Dunaju, v kateri se nahajajo umrli člani avstrijske cesarske rodbine. Ondi je molil pri krsti cesarjeviča Rudolfa in se povrnil potem v svoj grad. Vence so položili na krsto nadvojvoda Kumberland in 1. ulanski polk. V cerkvi kapucinov je bila isto dopoldne črna sv. maša zadušnica za pokojnega cesarjeviča.

Dota nadvojvodinje Elizabete Marije. Francoski list „Figaro“ priobčuje vest z Dunaja, po kateri je naš cesar svoji vnukinji nadvojvodinji Elizabeti Mariji nakazal sledečo doto: 8 milijonov frankov v vrednostnih papirjih, letno apañažo v znesku 1,250.000 frankov, en grad in eno palačo na Dunaju in potem dragocenosti v vrednosti pet milijonov frankov.

*) Kakor znano, so Nemci proderli.